

Työ- ja elinkeinoministeriölle

Lausunto: Luonnos hallituksen esitykseksi eräiden tekoälyjärjestelmien valvonnasta annetun lain muuttamiseksi

Euroopan unionin tekoälyasetus edellyttää, että jäsenvaltio perustaa kansallisella tasolla vähintään yhden tekoälyn sääntelyn testiympäristön, jonka on oltava toiminnassa viimeistään 2.8.2026. Testiympäristö, yhtenä tavoitteena on tarjota tekoälyjärjestelmien tarjoajille ja mahdollisille tarjoajille ohjeita markkinavalvonnan odotuksista ja siitä, miten ne täyttävät tekoälyasetuksessa säädetty vaatimukset ja velvoitteet.

Teknologiateollisuus ry katsoo, että **Suomen testiympäristö on valmisteltava huolellisesti yrityksiä ja muita tarkoituksenmukaisia sidosryhmiä osallistaen, mutta kuitenkin ripeässä aikataulussa.**

Sääntelyn testiympäristöön osallistumisen on yrityksille ja muille organisaatioille vapaaehtoista. Jotta ympäristö olisi aidosti houkutteleva, **tulee sen olla nopeampi tapa päästä markkinoille.** Olennaista on, ettei mikään tärkeä tekoälyinnovaatio jää sanktioiden pelon tai sääntelyn epäselvyyden takia syntymättä.

Muistutamme, että Suomi on Euroopan johtava maa digitalisaatiossa niin julkisen sektorin kuin teollisuuden osalta, ja täällä toimii myös johtavia tekoälyalan yrityksiä. Siksi tekoälyasetuksen vaikutukset saattavat olla Suomessa suhteellisesti suurempia kuin monissa muissa jäsenmaissa. **Valtionhallinnon ja sidosryhmien onkin tehtävä viestinnällistä ja muuta yhteistyötä asetuksen toimeenpanon sujuvoittamiseksi. Sääntelyn testiympäristö tarjoaa tähän hyvän mahdollisuuden.**

Horisontaalinen toteutusmalli

Kannattamme esityksessä valittua horisontaalista mallia, jossa asetuksen edellyttämä sääntelyn testiympäristö olisi avoin kaikille asetuksen soveltamisalaan kuuluville tekoälyjärjestelmille, eikä sektorikohtaisia tai paikallisia testiympäristöjä perustettaisi. Tämä on tasapuolisuuden ja resurssitehokkuuden kannalta perusteltua ja mahdollistaa samalla testiympäristön alakohtaisten painopisteiden muovautumisen testiympäristön kysynnän ja käytön mukaan.

Liikenne- ja viestintäviraston tehtävät

Kannattamme esitystä, jossa tekoälyn sääntelyn testiympäristön ylläpidon, kehittämisen, yhteistyön ja koordinoinnin tehtävät osoitettaisiin Liikenne- ja viestintävirastolle. Virastolla olisi myös toimivalta päättää sääntelyn testiympäristöön valittavien hankkeiden priorisoinnista komission täytäntöönpanosäädöksissä säädettyjen reunaehtojen mukaisesti ja kuultuaan testattavan tekoälyjärjestelmän sektorista vastaavaa toimivaltaista markkinavalvontaviranomaista ja tarvittaessa muita viranomaisia kuten tietosuojavaltuutettua. Esitystä puoltaa se, että virastolle on jo lähtenyt kehkeytymään

asema EU:n digi- ja datasäädösten koordinaattorina, mukaan lukien tekoälyasetuksen keskitettynä yhteyspisteenä ja yhtenä markkinavalvontaviranomaisena. Keskittäminen tukee hallinnollista selkeyttä ja vahvistaa asiantuntemuksen kerryttämistä yhteen viranomaiseen.

Yhteistyö muiden viranomaisten ja tahojen kanssa

Sääntelyn testiympäristön toiminta edellyttää tiivistä yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kesken sekä muiden tahojen kanssa. Esimerkiksi tietosuojavaltuutetulla on tärkeä rooli henkilötietojen käsittelyä sisältävien tekoälyjärjestelmien vaatimustenmukaisuuden arvioinnissa.

Kannattamme esitetyn mukaisesti sitä, että sääntelyn testiympäristössä toteutettavissa hankkeissa markkinavalvontaviranomaisilla ja muilla viranomaisilla olisi selkeästi määritellyt roolit ja tehtävät. Näihin kuuluvat mm. ohjaus ja neuvonta lainsäädännön noudattamisesta testauksen aikana sekä kirjallisen todisteen ja loppuraportin laadinta. On työnjaon selkeyden kannalta kannatettavaa, että Liikenne- ja viestintävirasto vahvistaisi tehtävänmäärittelyn siitä, mitkä toimivaltaiset markkinavalvontaviranomaiset ja muut viranomaiset osallistuvat kunkin hankkeen testaukseen ja vastaavat säädetyistä tehtävistä. Pidämme tärkeänä, että kaikille toimivaltaisille **viranomaisille taataan riittävät resurssit uuden ja myös perusteiltaan kokonaan uudentyyllisen viranomaistehtävän toteuttamiseen.**

Lisäksi **kannattamme esityksen perusteluosiossa ehdotetusti sitä, että virasto voisi osallistaa muut tahot sääntelyn testiympäristön toimintaan**, kuten yritysten edustajat, ilmoitetut laitokset, standardointiorganisaatiot, yksittäiset tutkijat tai tutkimuslaitokset. On myös hyvä, että viraston olisi mahdollista ostaa palveluita muilta tahoilta sääntelyn testiympäristön toimintaa varten liittyen esimerkiksi asiantuntijapalveluihin tai tekoälyjärjestelmien tekniseen testaamiseen.

Testiympäristö on syytä kytkeä tiiviiksi osaksi kansallista tekoälyekosysteemiä ja sen palvelutarjontaa, mukaan lukien LUMI AI Factory -kokonaisuutta ja AI Finland -verkostoa. Myös pohjoismaisia yhteistyömahdollisuuksia kannattaa tunnustella. Verkostomainen toimintatapa mahdollistaa osaltaan sen, että yrityksiä ja muita voidaan ohjata sääntelyn testiympäristöstä muihin tarkoituksenmukaisiin palveluihin ja päinvastoin. Yrityksille kannattaa tarjota selkeä palvelupolku alkuvaiheen vaatimustenmukaisuusneuvonnasta tekoälykehityksen koko infrastruktuuriin ja muihin palveluihin.

Testiympäristön maksullisuus

Kannattamme tekoälyasetuksen 58 artiklassa säädetyksi sitä, että pääsy sääntelyn testiympäristöön olisi pk-yrityksille, mukaan lukien startupit, pääsääntönä maksutonta. Maksuttomuus madaltaa osallistumiskynnystä erityisesti pienemmille toimijoille, joilla on usein rajalliset resurssit vastata uusien sääntelyvaatimusten tuomiin haasteisiin. **Poikkeuksellisten kustannusten periminen tulee olla mahdollista vain**

rajoitetusti, oikeudenmukaisesti ja oikeasuhteisesti, jotta periaatteellinen maksuttomuus toteutuu aidosti.

Testaaminen todellisissa olosuhteissa

Suuririskisten tekoälyjärjestelmien testaaminen todellisissa olosuhteissa sääntelyn testiympäristön ulkopuolella edellyttää tekoälyasetuksen 60 artiklan mukaisesti toimivaltaisen markkinavalvontaviranomaisen lupaa. Asetuksessa todetaan myös, että mikäli viranomainen ei ole antanut vastaustaan 30 vuorokauden sisään, katsotaan lupa myönnettyksi. Esitys ei kuitenkaan mahdollistaisi tällaista hiljaista hyväksyntämenettelyä Suomessa. **Jotta tekoälyjärjestelmien kehittämiseen ja markkinoille saattamiseen ei tulisi tarpeetonta viivytystä, pidämme tärkeänä, että myös Suomessa otettaisiin käyttöön asetuksen mahdollistama hiljainen hyväksyntämenettely.**

Henkilötietojen jatkokäsittely tiettyjen yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin tekoälyjärjestelmien kehittämiseksi sääntelyn testiympäristössä

Esityksen 11 g §:n mukaan henkilötietojen jatkokäsittely tiettyjen yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin tekoälyjärjestelmien kehittämiseksi olisi mahdollista rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 1 momentissa lueteltuihin tarkoituksiin, joita ovat mm. rikosten selvittäminen ja ennaltaehkäisy, samoin kuin laajempaan, yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhilta suojeluun tai tällaisten uhkien ehkäisyyn liittyvän tekoälyjärjestelmän kehittämisessä.

Kiinnitämme huomiota siihen, että vaikka tästä poikkeusmahdollisuudesta tulee nimenomaan säätää tarkentavasti kansallisessa laissa, **nykyinen muotoilu jättää epäselväksi sen, että tekoälyasetus mahdollistaa henkilötietojen jatkokäsittelylle myös muita poikkeusmahdollisuuksia** kuin rikosten ennaltaehkäisyyn liittyvät tilanteet. Ainakin viittausta tekoälyasetuksen 59 artiklaan tulee harkita, jotta kansallista toimeenpanolakia ei tulkita liian rajoittavasti.

Asetuksen 59 artiklan mukaan tekoälyn sääntelyn testiympäristössä muihin tarkoituksiin laillisesti kerättyjä henkilötietoja voidaan käsitellä myös mm. seuraavien tekoälyjärjestelmien kehittämiseksi: kansanterveyden edistäminen, tautien havaitseminen, ympäristönsuojelu, luonnon monimuotoisuuden edistäminen, kestävän energiatalouden mahdollistaminen ja julkishallinnon ja julkisten palvelujen tehokkuuden ja laadun parantaminen. **Tämä on tärkeä huomioida myös 11 g §:n muotoiluissa.**

Korostamme sitä, että innovoinnin tukemisen hengessä on mahdollista myöntää testiympäristöön nimenomaisia poikkeuksia myös kansallisesta lainsäädännöstä. Etukäteen on tosin vaikea arvioida, mikä kansallinen sääntely aiheuttaa erityisiä esteitä suomalaisyritysten tekoälyinnovoinnille.

Kunnioittavasti,

Joonas Mikkilä
johtava asiantuntija
Teknologiateollisuus ry